

Pierwsze po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku zebranie „inżynierów, elektryków i elektromonterów celem zorganizowania związku”

W listopadzie 1918 roku Polska odzyskała niepodległość. Częstochowa w dniu 11 listopada 1918 roku pozbyła się niemieckiego jarzma, a Enklawa „Jasna Góra” tydzień wcześniej austro-węgierskiego wojska. Po odzyskaniu niepodległości życie w mieście wracało do normy, tworzyły się nowe struktury polskiej władzy, powstawały nowe organizacje polityczne, społeczne i zrzeszenia zawodowe.

W pobliżu Częstochowy znajdowało się kilkanaście zakładów elektrycznych municypalnych lub prywatnych oraz kilkadziesiąt w zakładach produkcyjnych, przy czym większość tych ostatnich nie funkcjonowała, gdyż Niemcy wywieźli nich urządzenia i maszyny. Na podanej niżej mapce zaznaczono zakłady elektryczne w miejscowościach znajdujących się w pobliżu Częstochowy, zasilające przede wszystkim oświetlenie ulic i placów.

Już 19 grudnia 1918 roku na łamach Gońca Częstochowskiego (Nr 275 Rok XIII, s. 3) została wydrukowana w dziale *Kronika* informacja zatytułowana „Zebranie elektryków” oraz drugi raz bez tytułu (jako ogłoszenie) ta sama informacja o treści podanej poniżej:

— Zebranie elektrotechników.

W niedzielę dnia 22 bm. o godz. 1 i pół po poł. w sali Stow.-Rzem.-Przemysł., ul. P. Marji 9 odbędzie się zebranie elektrotechników, na które zaprasza się pp. inżynierów, elektrotechników i elektromonterów celem zorganizowania związku
Uprasza się o jaknajliczniejsze przybycie.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
w Niedzielę dn. 22 b. m. o godz. 1 i pół p.p. w Sali Stow. Rzem. Przemysł. ul. P. Marji 9. odbędzie się zebranie elektrotechników, na które zaprasza się pp. inżynierów elektrotechników i elektromonterów celem zorganizowania związku. Uprasza się o jaknajliczniejsze przybycie. 0423-
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Zebranie usiłowali zorganizować pracownicy częstochowskiej elektrowni miejskiej, elektrowni zakładowych oraz telefonów w niedzielę, bo tylko wtedy możliwy był dojazd kolejami techników z odleglejszych miejscowości gdzie pracowali (od Zawiercia do Radomska i od Koniecpola do Herb Starych) w pozostałe dni po torach kolejowych przemieszczały się wagony z wracającymi do domu żołnierzami niemieckimi a pociągi osobowe przeznaczone dla osób cywilnych kursowały bardzo nieregularnie i sporadycznie.

Było to pierwsze zebranie techników w mieście po zakończeniu wojny i w 44 dni po odzyskaniu niepodległości. Przybyła ponad setka osób, co bardzo zdziwiło organizatorów, duża sal na pierwszym piętrze budynku Aleja Najświętszej Maryi Panny 9 (wejście od dużej bramy przejściowej), w której funkcjonował Stowarzyszenie Rzemieślniczo-Przemysłowe, była pełna, brakowało krzeseł.

W zasadzie w zebraniu wzięli udział: inżynierowie i technicy: ludzie posiadające wykształcenie branżowe, ludzie przyuczeni do zawodu, przedstawiciele elektroenergetyki zawodowej i przemysłowej, poczty oraz telegrafu kolejowego, telefonów, właściciele i pracownicy biur technicznych, producenci sprzętu elektrycznego i jego sprzedawcy. Co ciekawe ponad połowa zgromadzonych, miała wykształcenie techniczne na różnym poziomie, ale nie była elektrykami.

Na zebraniu najpierw zaczęto dyskutować o typie organizacji, którą chciano założyć. Zadawano sobie pytania czy organizacja ma mieć charakter wyłącznie koleżeński i spełniać rolę czynnika regulującego życie materialne oraz zawodowe swoich członków czy też ma być organizacją wybitnie fachową. Dyskusje te dotyczyły również jej form organizacyjnych. Kogo organizacja powinna skupiać, czy ma mieć charakter „terytorialny” to znaczy skupiać wszystkich ludzi związanych zawodem i wykształceniem z elektryką (bez względu na prezentowany poziom wykształcenia) czy też należy zorganizować stowarzyszenia elektryków, lub nawet kilku stowarzyszeń, gdzie fachowcy gromadzili by się według poziomu wykształcenia i posiadanej fachowej wiedzy technicznej. Koncepcję tą szczególnie popierali młodzi inżynierowie żądający dostosowanie powstającej organizacji do nowych warunków ekonomicznych, społecznych oraz technicznych (proponując przyjęcie wzorów amerykańskich).

Artykułowano konieczność dokonania radykalnych zmian w organizacji i metodach działania stowarzyszeń technicznych funkcjonujących już przed wojną światową bez numeru na obszarze powstającej Polski, dostosowując je do nowych warunków ekonomicznych, społecznych oraz technicznych.

Zdaniem niektórych dyskutujących i zbierających się należało powołać do życia inżynierskie organizacje fachowe, które powinny zajmować się wszystkimi zagadnieniami związanymi z swoją dziedziną techniki, zaczynając od szkolnictwa, a na naukowej organizacji pracy kończąc. Organizacje te – zdaniem dyskutantów – powinny, na wzór amerykański, utworzyć luźną federację. Model ten dyktował szybki rozwój różnych dziedzin techniki i przemysłu oraz ich pogłębiającą się specjalizacją. Zgodnie z tą koncepcją, właściwe było powołanie kilku-kilkunastu stowarzyszeń technicznych różnych specjalności. Taka dyskusja była prowadzona przez techników w całym kraju przez kilka lat. Głos zabierało wielu w mieście i w kraju. Jednym z nich był Stefan Żeromski który w swojej książeczce pt. „*Organizacya inteligencji zawodowej*” (Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, Mazowiecka 12, Rynek Starego Miasta 11, Marszałkowska 143, Warszawa-Kraków 1919, s. 35) napisanej w Zakopanem w maju 1919 roku przekonywał, że najlepszym rozwiązaniem byłoby żeby dla każdej grupy zawodowej powstały organizacje, zrzeszające ludzi o podobnym poziomie wykształcenia, przy czym organizacje te miałyby ściśle współpracować ze sobą i nie posiadać żadnych związków z polityką.

Należy dodać, że tuż po wojnie światowej bez numeru nie udało się powołać federacji ogólnopolskiej powstałych stowarzyszeń inżynierów i techników, nastąpiło to dopiero w latach 1935-1936.

Goniec Częstochowski (Nr 279, rok XIII, wtorek 24 grudnia 1918 r. s. 6) w dziale *Kronika* zamieścił sprawozdanie „*Z zebrania elektrotechników*”, w którym czytamy:

— Z zebrania elektrotechników. W lokalu Stowarzyszenia Rzemieślniczego przy Alei I № 9, odbyło się wczoraj o godz. 1 i pół po południu pierwsze zebranie elektrotechników, zainicjonowane przez p. Olatkiewicza. Na zebranie przybyli elektrotechnicy—inżynierowie i monterzy nie tylko z miasta, ale i ze stron dalszych.

Po dłuższych rozprawach na wniosek p. Boglewskiego uradzono utworzyć komisję, któraby zajęła się utworzeniem Stowarzyszenia Techników z poszczególnymi sekcjami i cechu elektromonterów, czy to jako oddział przy cechu ślusarskim czy też jako cech samodzielny.

Do komisji wybrani zostali pp: Rogulski, Służałek, Trochimowski, Tyszecki i Węgierski. Na skarbnika został wybrany p. Sztabiński, na ręce którego złożono doraźnie zebrane mk. 155, na pierwsze koszty organizacyjne.

Wszystkie środowiska techniczne, zgromadzone na kilku kolejnych zebraniach były zgodne z postulatami szerokiego wykorzystania nauki oraz techniki w życiu społecznym i gospodarczym kraju, zdając sobie sprawę, że realizacja takich postulatów będzie wymagała godnego wysiłku wszystkich techników i inżynierów.

Działania zmierzające do powołania Związku Elektrotechników w Częstochowie oraz przedstawiciele Częstochowy w Ogólnopolskim Zjeździe Elektrotechników w czerwcu 1919 roku

Odbyło się również kilka spotkań komisji zmierzającej do powołania Związku Elektrotechników udało się ono na tyle, że po kilku spotkaniach można było wytypować czteroosobową reprezentację elektryków częstochowskich na Ogólnopolski Zjazd Elektrotechników. Zjazd odbył się w Warszawie 7-9 czerwca 1919 roku i za jego podstawowe osiągnięcie należy uznać powołanie do życia 9 czerwca 1919 roku ogólnopolskiego Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich oraz ustalenie zasad organizacyjnych i statutu. W zjeździe uczestniczyło 358 osób, w tym 235 osób z Warszawy oraz 12 przedstawicieli władz. Wśród delegatów na ten zjazd, znajdowali się wybrani na zebraniach w Częstochowie inżynierowie: Jan Hertz (ur.1869 r.;zm.1934 r.) właściciel i kierownik dużego biura technicznego, Włodzimierz Piekalkiewicz (ur.1885 r.;zm.1939 r.) - kierownik w wojskowych zakładach samochodowych, Ludwik Trochimowski (ur.1867 r.;zm.1953 r.) i Roman Łada-Tyszecki (ur.1874 r.;zm.1929 r.) , na fotografiach poniżej kolejno od lewej do prawej, od góry do dołu:

Krótkie biografie reprezentujących Częstochowę członków – założycieli SEP przedstawiono poniżej:

- **Jan Hertz** urodził się 24 listopada 1869 roku w Warszawie. Szkołę realną w Warszawie ukończył w 1889 roku i w tym samym roku podjął studia politechniczne na Wydziale Elektrotechnicznym Politechniki w Zurichu (Szwajcaria), które ukończył w 1894 roku. Jako specjalność zawodową podawał „*instalacje elektryczne, nadzór nad motorami i maszynami*”. Po praktykach w zagranicznych i krajowych firmach technicznych, w 1904 roku, wspólnie z Józefem Banaskiem założył Towarzystwo „*Union*” Biuro Techniczne w Częstochowie, które wykonywało instalacje techniczne i elektrotechniczne. Prowadziło również sprzedaż wyrobów gumowych, azbestowych, skórzanych i elektrycznych. W 1912 roku biuro posiadało 100 tys. rubli obrotu i było największe pod względem obrotu wśród biur urządzeń elektrycznych i oświetleniowych w całej guberni piotrkowskiej i jednym z większych w Królestwie Polskim. Przed pierwszą wojną światową Jan Hertz wykupił „*Union*” i przekształcił w „*Biuro Techniczne Inżynier Jan Hertz*”. Biuro prowadziło między innymi sprzedaż hurtową na rachunek własny i agenturą prowizję artykułów elektrotechnicznych i technicznych, wykonywało instalacje elektryczne. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku działał społecznie. Był wśród elektryków usiłujących założyć w Częstochowie związek elektryków i elektromonterów. Jako reprezentant Częstochowy uczestniczył w ogólnopolskim Zjeździe Elektrotechników w Warszawie (7-9 czerwca 1919 roku). W dniu 1 września 1931 roku Jan Hertz zawiązał notarialnie trzyosobową spółkę pod firmą: Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne „*Radjolux*” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Częstochowie, al. NMP 10. Zmarł 6 maja 1934 roku, został pochowany w grobowcu rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.
- **Włodzimierz Piekalkiewicz** urodził się 30 października 1885 roku w Kursku (Rosja). Po ukończeniu gimnazjum w Kursku podjął studia w Instytucie Elektrotechnicznym w Petersburgu, w którym w 1913 roku uzyskał dyplom inżyniera elektrotechnika. W okresie pierwszej wojny światowej pracował w petersburskich firmach elektrotechnicznych. Na początku 1919 roku przyjechał wraz z rodzicami i rodzeństwem do kraju i podjął pracę w Wojskowych Warsztatach Samochodowych w Częstochowie. Reprezentował Częstochowę w ogólnopolskim Zjeździe Elektrotechników w Warszawie (7-9 czerwca 1919 roku), został wówczas członkiem Komisji Przepisowej Koła Elektryków przy Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie, a po wejściu koła do SEP komisji prowadzonej w kole warszawskim SEP. Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej i przejęciu części Śląska przez władze polskie zlikwidowano Wojskowe Warsztaty Samochodowe w Częstochowie. W. Piekalkiewicz przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął pracę w Biurze Elektrotechnicznym „*Gosiewski - Sawicki*” jako prokurent. Biuro to zajmowało się elektryfikacją zakładów przemysłowych (budowa elektrowni fabrycznych, sieci oraz instalacją urządzeń elektrycznych). Około 1924 roku przeniósł się do Poznania na stanowisko kierownika oddziału Polskich Zakładów Elektrycznych „*Brown-Boveri*” z zarządem w Warszawie. Docenieniem fachowości W. Piekalkiewicza było zaangażowanie go w 1933 roku do Dyrekcji Naczelnej Państwowych Zakładów Inżynierii w Warszawie na stanowisko kierownika Wydziału Elektrotechnicznego, na którym pracował do śmierci. To wielobranżowe przedsiębiorstwo należące do największych w kraju produkowało m.in.: sprzęt wojskowy, statki rzeczne, silniki spalinowe, motocykle, samochody. W czasie czynnej pracy zawodowej był członkiem Stowarzyszenia Elektryków Polskich, działając kolejno

w oddziale poznańskim, a następnie warszawskim. W oddziale warszawskim działał w Komisji Przepisów Budowy i Ruchu SEP. Między innymi był autorem przygotowywanego w 1938 roku projektu nowelizacji państwowych przepisów technicznych przyłączania urządzeń do sieci rozdzielczych zakładów elektrotechnicznych użyteczności publicznej. Należy dodać, że w latach 1929-1930 należał do zarządu Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów. Włodzimierz Piekalkiewicz po ciężkiej chorobie zmarł 8 sierpnia 1939 roku i został pochowany w majątku rodzinnym żony.

- **Ludwik Trochimowski** urodził się 1 sierpnia 1867 roku w Szaniawach. W 1887 roku ukończył gimnazjum w Warszawie, następnie podjął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Pradze. Studia ukończył w 1891 roku, uzyskując tytuł inżyniera mechanika o specjalności maszyny i urządzenia elektryczne. W latach 1891-1896 pracował w Fabryce Maszyn Elektrycznych F. Krizika w Pradze, a następnie w jej oddziale w Brnie. W latach 1896-1899 pracował w firmach moskiewskich jako kierownik montażu elektrowni, a następnie w fabryce Braci Korting. W 1899 roku został zaangażowany przez B. Hantkego do budującej się huty na Rakowie (koło Częstochowy), zostając zawiadowcą (kierownikiem) Oddziału Elektrycznego huty (elektrownia trójfazowa prądu przemiennego) oraz pomysłodawcą elektryfikacji prądem stałym również budowanego robotniczego osiedla przyhutniczego. Funkcję kierownika Oddziału (Wydziału) Elektrycznego sprawował nieprzerwanie do 1948 roku i jest uważany za prekursora elektryfikacji huty. Jeszcze przed pierwszą wojną światową opracował zrealizowany plan elektryfikacji Sanktuarium Jasnogórskiego. Prowadził również intensywną działalność na polu politycznym i społecznym, która zawsze wiązała się z przyhuczną dzielnicą robotniczą - Rakowem. W latach 1904-1908 był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. W 1905 r. został wybrany do zarządu Stowarzyszenia Spółdzielczego na Rakowie działającego przy hucie. W 1906 roku współtworzył Związek Zawodowy Przemysłu Żelaznego. W listopadzie 1918 roku został wybrany jako bezpartyjny do Rady Robotniczej w Rakowie. Jako członek rady był współsygnatariuszem pisma do Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie wprowadzenia Zarządu Państwowego w hucie na Rakowie. W 1919 roku uczestniczył w obradach Ogólnopolskiego Zjazdu Elektrotechników w Warszawie, na którym powołano Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich. Podczas okupacji hitlerowskiej, w 1940 roku, został na krótko aresztowany przez Niemców. Również po przejściu miasta przez struktury ludowej władzy, w 1947 roku, przed wyborami do sejmu ustawodawczego został zatrzymany i na okres głosowania osadzony w tymczasowym areszcie. W częstochowskiej hucie pracował do końca życia, do 1948 roku był kierownikiem Wydziału Elektrycznego zakładu, następnie pracował w dziale inwestycji. Ludwik Trochimowski zmarł 12 lipca 1953 roku w Częstochowie. Został pochowany na częstochowskim cmentarzu na Rakowie.
- **Roman Łada-Tyszecki** urodził się 9 sierpnia 1874 r. w Sokółce. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie studiował na Wydziale Elektrycznym Szkoły Inżynierskiej w Mittreidzie, uzyskując 16 maja 1903 roku tytuł inżyniera. W latach 1903-1910 pracował w warszawskich firmach elektrotechnicznych. W 1910 roku przeniósł się na stałe do Częstochowy i otrzymał zatrudnienie w Towarzystwie (Kantorze) „*Sila i Światło*” jako kierownik stacji elektrycznej w Częstochowie. W 1911 roku został kierownikiem firmy, której właścicielami byli mieszkańcy Częstochowy. Po sprzedaży firmy kapitalistom belgijskim R. Łada-Tyszecki pozostał kierownikiem Kantoru „*Sila i Światło*”. W okresie pierwszej wojny światowej pracował na stanowisku kierownika elektrowni, zarówno w czasie niemieckiego Zarządu Przemysłowego nad Kantorem „*Sila i Światło*”, jak i w czasie dzierżawy kantoru przez miasto. Podjął trud założenia w Częstochowie związku elektryków i elektromonterów. Został wytypowany przez częstochowskich elektryków do ich reprezentowania na Ogólnopolskim Zjeździe Elektrotechników w Warszawie. Po pierwszej wojnie światowej, ze względu na wysokie kwalifikacje zawodowe oraz wieloletnie oświadczenie, został inżynierem ruchu i dyrektorem wszystkich publicznych elektrowni funkcjonujących w Częstochowie. Był przedstawicielem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Elektrownia w Częstochowie w Związku Elektrowni Polskich. Przez kilka lat, wspólnie z prezesem spółki inż. Cyprianem Marianem Apanowiczem, zasiadał w Komisji Rewizyjnej związku. Zmarł 11 czerwca 1929 roku, został pochowany na częstochowskim cmentarzu Kule w Częstochowie.

Wśród założycieli Stowarzyszenia Elektryków Polskich była również liczna (jak na liczbę Polaków, przedstawicieli tego zawodu w mieście) reprezentacja elektryków częstochowskich. Na uwagę zasługuje fakt, że inż. Kazimierz Gayczak w drugim dniu zjazdu, w niedzielę 8 czerwca 1919 roku wygłosił referat pt. „*Projekt przesyłania energii z Zagłębia Dąbrowskiego do Łodzi i Warszawy*” (referat został opublikowany jako artykuł pt. „*Przesył energii z Zagłębia do kraju*”, w Przeglądzie Elektrotechnicznym, nr 1, z 1919 rok). Według propozycji trasy przedstawionej w referacie ta linia elektroenergetyczna prądu przemiennego miała przebiegać przez ziemie powiatu częstochowskiego. Problematyka budowy linii Zagłębie Dąbrowskie - Łódź - Warszawa jeszcze przez wiele lat (aż do czasu jej realizacji w 1947 roku fragmentu tej linii Śląsk - Łódź) była przedmiotem dyskusji elektroenergetyków z polskiego Śląska, Zagłębia oraz obszaru południowego-zachodu Polski.

W okresie międzywojennym w Częstochowie nie udało się powołać koła (w obecnym nazewnictwie Oddziału) SEP. Częstochowscy elektrycy uczestniczyli od 1920 do 1928 roku w pracach różnych kół SEP w kraju, przede wszystkim w pracach koła sosnowieckiego, w latach 1929-1931 oddziału sosnowieckiego, a później do września 1939 roku w pracach oddziału

Zagłębia Węglowego. Część częstochowskich elektryków aktywnie działało w lokalnym „Związku Techników Polskich w Częstochowie”.

Elektrycy, pracownicy telekomunikacji i energetyki, mieszkańcy ziemi częstochowskiej, w dwudziestoleciu międzywojennym, byli członkami, uczestniczyli w pracach lub czerpali korzyści różnego rodzaju z działalności różnych pokrewnych organizacji lub działów administracji państwowej. Szczególnie były to: Państwowa Rada Elektryczna; Polski Komitet Elektrotechniczny; Polski Komitet Oświetleniowy; Komisja Elektryczna Polskiego Komitetu Energetycznego; Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych; Związek Elektrowni Polskich (Spółdzielnia „Polskie Elektrownie”); Związek Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych (po zmianie nazwy Związek Przedsiębiorstw Komunikacyjnych w Polsce); Organizacja Gospodarki Światlnej; Polskie Towarzystwo Politechniczne; Stowarzyszenie Dozoru Kotłów w Warszawie; Izba Przemysłowo-Handlowa; Grupa Elektrotechniczna Związku Przemysłowców Metalowych; Związek Polskich Zrzeszeń Technicznych; Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie; Naczelna Organizacja Inżynierów Rzeczypospolitej Polskiej; Akademia Nauk Technicznych.

Elektryka w Częstochowie w okresie międzywojennym

W okresie międzywojennym w Częstochowie, w wyniku rozwoju elektroenergetyki, funkcjonowało: „Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S.A.”, działające pod wspólną administracją z „Elektrownią w Częstochowie Sp. z o.o.” oraz „Towarzystwo Elektryfikacyjne Okręgu Częstochowsko-Piotrkowskiego S.A.”. Z tych przedsiębiorstw elektrycznych, belgijska spółka matka „Electrobel S.A.” pobierał bardzo wysokie odsetki i prowizje od udzielonych wymienionym spółkom kredytów długoterminowych, które w oczywisty i bezpośredni sposób wpływały na rachunek eksploatacyjny każdej z nich. Na mocy uzyskanych uprawnień państwowych powstały w 1937 roku VIII Okręg Elektryfikacyjny Częstochowsko-Piotrkowski (uprawnienie rządowe 255), obejmował powiaty: piotrkowski, radomszczański, miasto Tomaszów Mazowiecki i gminę Łazisko z powiatu Brzezińskiego województwa łódzkiego, powiat częstochowski oraz powiat miejski Częstochowę z województwa kieleckiego. We wszystkich tych firmach, na ziemi częstochowskiej, zatrudnionych było około 100 elektryków ale tylko 6 inżynierów. W Częstochowie działał oddział państwowej firmy „Poczta Polska Telegraf i Telefon” zatrudniająca do prowadzenia telegrafu i sieci telefonicznej kilkanaście wykwalifikowanych osób. Polskie Koleje Państwowe, prowadzące również kolejowe: telegraf, telefon i urządzenia związane z zabezpieczeniem, podróży również zatrudniały kilkanaście osób o wykształceniu elektrycznym. Prawie w każdym zakładzie przemysłowym była elektrownia, maszyny i urządzenia elektryczne oraz linie które wymagały fachowych działań obsługi. Poza tym funkcjonowało w mieście około 30 biur technicznych budujących instalacje lub naprawiających urządzenia elektryczne, radiowe oraz dbające o elektryczne urządzenia samochodowe, które autor opisał w pracy „Częstochowskie zakłady usługowe i handlowe w dziedzinie elektryki w dwudziestoleciu międzywojennym” (Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej Nr 70/2020, s. 61-66, ISSN 2353-1290). Działo też w mieście kilka większych firm elektrotechnicznych produkujących: od silników elektrycznych, niewielkich transformatorów, wyłączników i odłączników, dzwonków, głośników radiowych, projekcyjnych aparatów filmowych po latarki i dynamy rowerowe a nawet (na zamówienie), radioodbiorniki.

W okresie drugiej wojny światowej elektroenergetyka, przemysł, fabryki, zakłady rzemieślnicze zostały zniszczone lub całkowicie zmieniono im profil produkcji. Miasto w 1939 roku liczyło około 138 tys. mieszkańców. Po kampanii wrześniowej 1939 roku wielu elektryków

nie powróciło do miasta udając się poza kraj, wielu w czasie drugiej wojny światowej oddało swoje życie walcząc z wrogiem. Po wojnie część elektryków wyjechał na ziemie odzyskane do pracy, bo tam większe były płac i łatwiej było o stanowiska kierownicze, dlatego przemysł częstochowski powoli odbudowujący się, odczuwał prawie do końca lat siedemdziesiątych XX wieku, kiedy to pierwszych inżynierów elektryków zaczął wypuszczać Wydział Elektryczny Politechniki Częstochowskiej.

Powstanie Oddziału Częstochowskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1951 rok)

Po zajęciu Częstochowy przez Armię Czerwoną, jeszcze w czasie trwania wojny, w niedzielę dnia 4 marca 1945 roku (to jest w 47 dni od usunięcia Niemców z Częstochowy) w sali Rady Związków Zawodowych (III Aleja NMP 43) zorganizowano zebranie informacyjne elektryków. Wśród wielu poruszanych spraw postawiono także na zebraniu problem utworzenia organizacji technicznej zrzeszającej elektryków, ale takiej organizacji, z przyczyny blokowania jej powstania przez władze, nie udało się wtedy zorganizować. Elektrycy mieli pełne ręce roboty z przywróceniem działania zniszczonych przez wojnę linii i pozyskanie oraz uruchomienie nowych maszyn urządzeń w miejsce zniszczonych przez działania wojenne i zagrabionych przez Niemców. W 1947 roku rozpoczął się gwałtowny rozwój częstochowskiej energetyki zawodowej oraz budowa lokalnych sieci elektrycznych. Właśnie została ukończona linia 220 kV, Śląsk-Łódź o długości 161 km i poborze mocy 80 MW, pierwsza wielka budowa energetyczna po wojnie, która przechodziła w pobliżu Częstochowy. Trwała elektryfikacja wsi, budowa sieci średnich i niskich napięć. Ziemia częstochowska po zakończeniu drugiej wojny światowej znajdowała się w obszarze działania Oddziału Zagłębia Węglowego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) w Sosnowcu (Katowicach). Należy nadmienić, że obszar działania tego dużego oddziału obejmował wtedy cały okręg przemysłowy od Gliwic i Łabęd po Jaworzno oraz od Częstochowy do Żywca. Od końca 1948 roku inż. **Antoni Grabowski**, dyrektor Podokręgu Nr 2 w Częstochowie Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Łódzkiego, oraz inż. **Bolesław Misiewski**, dyrektor Wytwórni Nr 2 Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Łódzkiego w Częstochowie, zaczęli czynić starania w Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Oddziale Wojewódzkim Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) w Kielcach (Częstochowa należała wtedy do województwa kieleckiego) oraz w Oddziale Zagłębia Węglowego SEP o otwarciu Oddziału Powiatowego SEP w Częstochowie. Działania te uzasadnili istnieniem w Częstochowie stale wzrastającej liczby techników i inżynierów elektryków zatrudnionych w statutowo „branżowych” zakładach przemysłowych, takich jak częstochowskie zakłady produkujące i dystrybuujące energię elektryczną, Rejonowy Urząd Telefoniczno-Telegraficzny w Częstochowie. Prowadzone do 30 kwietnia 1950 roku przez inż. Antoniego Grabowskiego (który obłożnie zachorował) a następnie przez inż. **Euzebiusza Oknińskiego** wspólnie z inż. Bolesławem Misiewskim działania początkowo nie przyniosły rezultatu, bo nie było w Częstochowie instytucji społecznej, która mogłaby „kontrolować i sterować” w okresie walki klasowej powstawaniem oddziału SEP. Sytuacja ta zmieniła się, gdy w 1950 roku powstał w Częstochowie oddział Naczelnej Organizacji Technicznej. Po powstaniu oddziału NOT, Zarząd Główny (ZG) SEP poprosił o wytypowanie osób, którym można by powierzyć sprawę utworzenia Oddziału SEP w Częstochowie. Warunkiem utworzenia oddziału było osiągnięcie stanu 30 członków (kandydatów). Sprawę powierzono inżynierom B. Misiewskiemu i E. Oknińskiemu, o czym pismem z 23 marca 1951 roku poinformowano ZG SEP. W piśmie tym, przedstawionym poniżej, zaproponowano również terminy statutowego walnego zgromadzenia.

Naczelna Organizacja Techniczna
Oddział w Częstochowie
ulica Dąbrowskiego Nr. 6
Telefon 19-92

Częstochowa, dn. 23 marca 1951 r.

L. dz. 322/51.

Dot.: utworzenia
Oddziału SEP
w Częstochowie.

W a r s z a w a

Czackiego 3/5.

W uprzejmej odpowiedzi na pismo Ich znak ZK/BR z dn. 5 lutego rb., komunikujemy, iż Zebranie Zarządu Oddziału NOT powierzyło sprawę utworzenia Oddziału SEP w Częstochowie kol.kol. Oknińskiemu, Misiewskiemu oraz Biuru NOT Oddział w Częstochowie.

W chwili obecnej aktywizujemy teren, prowadzimy akcję propagandową i rekrutacyjną nowych członków do SEP-u wśród świata technicznego na branżowych zakładach pracy, oraz poprzez miejscową prasę.

Prosimy o wyznaczenie terminu zwołania statutowego Walnego Zgromadzenia, a ze swej strony proponujemy zorganizowanie go w czasie od 10-go do 20.4. rb.

Z KM PZPR uzgodnimy skład osobowy Zarządu nowopowstałego O/SEP, oraz zaprosimy przedstawicieli Partii na Zgromadzenie.

Jednocześnie prosimy o delegowanie na Zgromadzenie Swego Przedstawiciela - z programowym referatem.

Sekretarz:

Inż. Dorożdź Zdzisław.

Do wiadomości otrzymują:

SG NOT - Warszawa,
Oddział NOT - Katowice,
Kol.kol. inż. Okniński i Misiewski.

Wszystkie (papierowe) formalności dotyczące powstania oddziału częstochowskiego zostały spełnione, konieczne było formalne powołanie go przez ZG SEP. Zarząd Główny zrobił to na swoim zebraniu 24 kwietnia 1951 roku (i taka data formalnego powołania oddziału jest umieszczana we wszystkich materiałach ZG SEP).

Regulamin oddziału częstochowskiego SEP, przygotowany przez dwuosobowy „komitet organizacyjny” złożony z inżynierów B. Misiewskiego i E. Oknińskiego, został zatwierdzony przez ZG SEP w dniu 15 listopada 1951 roku. Na podstawie statutu SEP i regulaminu oddziału

członkowie zarządu mieli być wybierani na 2 lata na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym (bez względu na liczbę obecnych członków) w sposób jawny zwykłą większością głosów. Corocznie ustępować miała połowa członków zarządu, w pierwszym roku przez losowanie, w następnych w kolejności wyboru. Listę kandydatów do nowego zarządu ustalał ustępujący zarząd. Na liście tej byli również umieszczani członkowie zgłoszeni na piśmie przez co najmniej 5 członków, na nie krócej niż dwa dni przed zebraniem sprawozdawczo-wyborczym do wcześniej wybranej przez zarząd oddziału „komisji matki”. Za wybranych członków zarządu uważało się tych, którzy otrzymali najwięcej głosów. Ustępujący członkowie zarządu mogli być wybierani ponownie. Na początku listopada 1951 roku organizatorzy Oddziału SEP w Częstochowie postanowili zwołać zebranie organizacyjno-wyborcze o czym poinformowało Życie Częstochowy z 1951 roku, nr 291(1150) B z dnia 7 listopada, s. 6.:

Oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich powstaje w naszym mieście

W Częstochowie powstaje oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich, który skupiać będzie wszystkich inżynierów i techników, zatrudnionych w przemyśle elektrycznym, względnie pracujących w dziale elektrycznym innych branż przemysłowych w mieście i powiecie.

Zebranie organizacyjne nowego branżowego Stowarzyszenia inżynierów i techników odbędzie się we czwartek 8 bm. w świetlicy Częstochowskich Zakładów Energetycznych.

W zebraniu weźmie udział sekretarz generalny zarządu głównego SEP z Warszawy inż. Karasiński, który omówi zadania programowe Stowarzyszenia, po czym odbędą się wybory zarządu oddziału i delegata na walny zjazd NOT.

Powstanie oddziału Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Częstochowie było ze wszech miar wskazane z uwa-

gi na poważną ilość inżynierów i techników tej branży przemysłowej, którzy dotkliwie odczuwali brak swojej organizacji zawodowej.

Zebranie organizacyjno-wyborcze planowano, na czwartek 8 listopada 1951 roku ale z powodu innych zajęć służbowych sekretarza Zarządu Głównego SEP inż. Zbigniewa Karasińskiego w tym dniu, nie mogło się odbyć. Następny termin wyznaczono na 16 listopada 1951 roku w świetlicy w „Domu Elektrowni” w Częstochowie. Zebranie organizacyjno-wyborcze Oddziału Częstochowskiego SEP odbyło się w piątek dnia 16 listopada 1951 roku. Na zebraniu wybrano pierwszy Zarząd Oddziału (Władysław Kuźnik – przewodniczący, Stefan Fidyk – zastępca przewodniczącego, Kazimierz Lis - sekretarz, Tadeusz Szczerba – skarbnik), a w sprawozdaniu zapisano: „*Oddział SEP-u w Częstochowie został utworzony na zebraniu w dniu 16 listopada br.*” W zebraniu udział wzięło 22 przyszłych członków i sympatyków SEP: Jerzy Chybowski, Jerzy Dobrucki, Franciszek Dyderski, Stefan Fidyk, Antoni Grabowski, Stanisław Janik, Roman Kopiec, Leon Kosacki, Ludwik Kowalski, Feliks Krajewski, Władysław Kuźnik, Kazimierz Lis, Bolesław Misiewski, Euzebiusz Okniński, Józef Płaskonka, Jan Podwysocki, Feliks Rankowski, Zdzisław Soluch, Tadeusz Szczerba, Tadeusz Tomżyński, Antoni Zębik, Antoni Znamierowski oraz sekretarz generalny ZG SEP inż. Zbigniew Karasiński.

W zebraniu w większości uczestniczyli pracownicy miejscowego Podokręgu Nr 2 w Częstochowie Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Łódzkiego (tzw. „Zakład Sieci Elektrycznych”) oraz Wytwórni Nr 2 Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Łódzkiego (tzw. „Elektrownia” w Częstochowie). Należy dodać, że przez długi okres stanowili oni około 3/4 liczby członków nowopowstałego oddziału.

Regionem objętym działalnością nowo powstałego Oddziału Częstochowskiego SEP w latach 1951-1975 był Częstochowski Okręg Przemysłowy (CzOP), stanowiący obszar północno-zachodniej części województwa katowickiego, czyli powiaty: zawierciański, myszkowski, częstochowski, kłobucki wraz z miastami wydzielonymi: Częstochową i Zawierciem. Należy dodać, że zakłady przemysłowe Lublińca i okolic, mimo tego że znajdował się formalnie poza obszarem CzOP, Ignęły gospodarczo do Częstochowy i znaczna część elektryków pracujących w tym rejonie, po założeniu Oddziału Częstochowskiego była jego członkami.

W listopadzie w 2021 roku Oddział Częstochowski Stowarzyszenia Elektryków Polskich obchodzi swoje 70-lecie, ale należy pamiętać, że pokolenia elektryków działających twórczo przez ten okres czasu pracując na rzecz: miasta, Częstochowskiego Okręgu Przemysłowego, Szkoły Inżynierskiej a potem Politechniki Częstochowskiej oraz Stowarzyszenia Elektryków Polskich doprowadziły do tego, że w społeczeństwie okolicznych ziem organizacja SEP jest doskonale postrzegana a liczba jej członków w Częstochowie, nawet w dzisiejszych trudnych dla organizacji tego typu czasach, jest największą ze wszystkich organizacji tworzących lokalny oddział Naczelnej Organizacji Technicznej. Ale ta siedemdziesięcioletnia działalność Oddziału Częstochowskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich jest tematem na inne subiektywne i prywatne spojrzenie.

*Aleksander Gąsiorowski – Oddział Częstochowski SEP
Członek Centralnej Komisji Historycznej SEP*